

“Historien om Danmark”

er en fed film, men er den også sand?

DR tager de helt store cinematisk virkemidler i brug i dokumentarserien “Historien om Danmark”. Men nuancerne forsvinder i jagten på den gode fortælling, lyder kritikken fra historiker. Og hvor er kvinderne?

Aldrig har historiefortælling haft så meget patos.

Vi ser en langhåret, pjusket mand ro sin trækano gennem disen. Forpustet og forskræmt når han kysten og kaster sig på knæ i sandet. Han rækker en krukke med korn frem for sig, som var det et offer til guderne. Men det er ikke guder, der møder ham: Det er fire jægere, alle mænd. En af jægerne – klædt i ulveskind og med en hud så mørk som muld – spænder en bue og løfter pilespiden mod den fremmede ...

Sådan forløber første scene i DR-serien “Historien om Danmark” hjulpet godt på vej af intens baggrundsmusik. Spændingen dirrer i luften. Hvad sker der nu? Overlever manden?

Men før seeren får svaret, fryser karaktererne pludselig, og ind træder en habitklædt Lars Mikkelsen. “Manden dér er en af de vigtigste personer i hele danmarkshistorien”, fortæller han i en fortrolig hvisken. “Med hans ankomst ændres alt. For alle kommende generationer. For os!”

“Vi er et dovent ord. For hvem er det egentlig? Er det også min svoger, der flyttede hertil fra Irland?”

Peter Yding Brunbech, ph.d. i historie og centerleder

DR har et ambitiøst mål for sin nye dokumentarserie om danmarkshistorien, der bliver sendt hver søndag klokken 20: mindst én million seere. Midlet er en så følelsesladet og medrivende fortælling som overhovedet muligt. Men har jagten på det letfordøjelige taget overhånd? Forsvinder nuancerne og usikkerhederne bag de filmiske greb?

Det er spørgsmål, der for tiden bliver ivrigt diskuteret i fagkredse. Ikke mindst af Peter Yding Brunbech, der er ph.d. i historie og centerleder for Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling i Jelling. Han sidder trofast foran den store fladskærm med kaffe og slikskål hver søndag aften og er imponeret over, hvor flotte de første afsnit er. Men børnene synes, den er lidt langtrukket, og som fagmand har han sine egne indvendinger.

“Jo mere du laver dokumentaren om til dramatisering, jo mere bliver du også nødt til at fortælle historien gennem personer, som seerne kan identificere sig med. For at lykkes med det konstruerer fortællerne nogle symbolske handlinger, der er bundet op på enkeltpersoner. For eksempel når manden overlever korn i første afsnit, hvorefter alle pludselig har adgang til det”.

Hvad er der galt med den måde at fortælle på?

“Der er det galt med det, at det ikke passer. Det er en teknologiforståelse, som ligner den fra computerspillet “Civilization”, hvor du med ét museklik pludselig får en helt ny teknolo-

gi til rådighed. I virkeligheden sker det jo gradvist over en lang periode. Men det er et vilkår, man ikke kan komme uden om, når man arbejder med dramatiseret historie”, siger Peter Yding Brunbech.

En hybrid mellem fakta og fiktion

Så hvorfor egentlig fortælle danmarkshistorien på en måde, der er åbenlyst forsimplet?

“Det handler om hele tiden at øge fascinationskraften, at gøre det så spændende som overhovedet muligt. Det faglige skal være i orden, men det er fortællingen, der er i højsædet”, siger idémanden bag serien, Thomas Houkjær, cand.mag. i historie og tidligere redaktionschef i DR Historie.

Hvorfor skal det være så spændende som muligt?

“Det bliver det nødt til at være, hvis man skal nå ud til mange mennesker. Folk er vænnet til at se serier ikke bare fra DR, men også Netflix. Derfor bliver man nødt til konstant at optimere fortællingen. Det er også derfor, man har valgt at lave rekonstruktioner med karakterer, som seerne forhåbentlig kommer til at føle en lillebitte smule for”.

Ambitionen har været at få seerne så tæt på historien, at det er som at være der selv. Historien skal ikke vises i en montre, den skal helt ind i stuen. Det er derfor, Lars Mikkelsen går ubesværet ind og ud af scenerne, og det er derfor, historiske genstande som

Hindsgavldolken bliver optaget så tæt på som muligt, så detaljerne står frem.

“Historien om Danmark er en episk fortælling, som har noget filmisk over sig. En hybrid mellem fakta og fiktion. Det har været vigtigt at gøre membranen mellem fortid og nutid så tynd som overhovedet muligt”, siger Thomas Houkjær.

Hvem er vi?

Men i den jagt er man blevet for skræmsikker i formidlingen, mener Peter Yding Brunbech. Tag for eksempel ordene “vi” og “vores”, der går igen i løbet af dokumentaren – blandt andet i introen, hvor Lars Mikkelsen på et lydteppe af blæsere, strygere og korsang siger: “Dette er historien om Danmark. Historien om, hvordan et land blev til et land. Og et folk til et folk [...] Det er vores historie”. Men hvem vi?

“Vi er et dovent ord. For hvem er det egentlig? Er det også min svoger, der flyttede hertil fra Irland? Er det grønlandernes historie? Er det de bosniske flygtnings historie? Er det Skånes?” siger Peter Brunbech.

“Selvfølgelig må du gerne kalde det “vores danmarkshistorie”. Og selvfølgelig må du gerne begynde x antal tusind år før vor tidsregning, selv om det ikke giver mening. Men du skal reflektere over det åbent. Det skal italesættes, og det gør de ikke. Jeg savner de åbne spørgsmål, hvor usikkerhederne og nuancerne kommer frem”.

Kritikken kommer ikke bag på Thomas Houkjær, der hellere vil have debat end ligegyldighed.

“Jeg køber 100 procent, at man udfordrer, at vi taler om Danmark og danskere i stenalderen. Og det er en spændende diskussion i en akademisk, intellektuel debat. Men i en formidlingsmæssig kontekst giver det ikke mening at undlade at snakke om Danmark eller “vi” og “os”. Det ville simpelthen være for svært at fortælle”, siger Thomas Houkjær.

Dokumentaren står ikke alene, pointerer han, men er en del af en >>

En af de største revolutioner i danmarkshistorien er, da landbruget kommer til området. Men kom det med en mand med en krukke, som “Historien om Danmark” fortæller, eller var det en langstrakt og kompleks proces?

DR forsøger med "Historien om Danmark" at få os til at føle, at vi er helt tæt på og kan bevæge os ind og ud af historien med Lars Mikkelsen som guide.

» større satsning, der inkluderer fagbogen "Historien om Danmark" og formidlingsaktiviteter med Nationalmuseet og Kulturstyrelsen.

Og det faglige grundlag er i orden, mener Thomas Houkjær. To til fire relevante forskere har læst manuskriptet igennem for hvert afsnit. Historikere, arkæologer, geologer, antropologer og så videre har altså budt ind med kritik og kvalitetstjek. Og når det ikke fremgår i programmet, har det en klar årsag: formidling.

"Hvis du har åbne spørgsmål og to forskere, der diskuterer, hvad danskhed egentlig er, så hopper halvdelen af serierne videre", siger Thomas Houkjær.

"Så jeg forstår, hvad Peter Yding Brunbech siger, men det er et professionelt forskersynspunkt. Og hvis jeg skal være lidt polemisk: Serien er sådan set ikke lavet til ham".

Hvor er kvinderne?

Måske er serien heller ikke lavet til kvinder. Det er i hvert fald det indtryk, som forfatter Merete Pryds Helle sidder tilbage med, når hun streamer "Historien om Danmark" på sin computer.

"Som i en amerikansk film ser vi hele tiden den enkelte, der drager af sted. Eventyreren, som erobrer verden. Der er lagt meget vægt på den del af historien, der handler om det uadvendte. Om handel og krig. På den

"I alle de scener, hvor det lige så godt kunne have været en kvinde, der udførte opgaven, har de valgt en mand".

Merete Pryds Helle, forfatter

måde bliver det til mændenes historie. Egtvedpigen er et godt eksempel. Hun bliver fremstillet som et passivt objekt, der bliver handlet af to mænd for sin lækkerhed", siger Merete Pryds Helle, der har skrevet flere historiske romaner og for tiden skriver om oldtiden for Museum Østjylland.

"Men der har også været en anden udvikling, for eksempel i forhold til bearbejdning af uld og mad, kvinders opgaver. Det ser vi bare ikke. Det betyder, at det er sejest at være den, der sejler ud og hærger eller handler – men ikke at være den, der skaber det sejl, der gør det hele muligt".

Hun er især irriteret over andet afsnit, hvor fire mænd går på stranden og samler rav. For hvor er kvinderne henne?

"I alle de scener, hvor det lige så godt kunne have været en kvinde,

der udførte opgaven, har de valgt en mand. Det er en meget gammeldags måde at opfatte historien på, hvor manden driver alting fremad, mens kvinden holder sig passivt i baggrunden – og der er absolut intet historisk belæg for det", siger Merete Pryds Helle.

"Man vil fortælle landets historie. Og så tænker jeg: Er det virkelig min historie, de fortæller? Vi har en lille syvårig pige derhjemme. Hvis hun skulle se den dokumentar, så ville hun få et billede af, at det er mændene, der styrer historien. Og det er simpelthen forkert".

Thomas Houkjær forklarer, at DR har været opmærksom på problemstillingen fra start.

"Man har virkelig gjort meget for at få kvinderne med. Lige så snart der har været en kvinde med en spændende fortælling, har man forsøgt at få det med. Men sagen er bare den, at langt op igennem tiden har mænd faktisk været dem, der har skrevet historien", siger han.

Det var i hvert fald mænd, der skrev historien i seriens første scene på stranden. Og det endte godt: Jægerne tog imod kornet og lærte at bage brød. En helt modig indsats fra den ensomme eventyrer gjorde en farlig situation til ren idyl. Og der var ikke en kvinde i sigte. <<